

Enig idee wat die frappuccino's kosten?

(1) Lekker natuurlijk, een Coffee Frappuccino Light Blended Beverage in de trein van werk naar huis. Ook leuk: dat tijdschrift dat je in je boodschappenmandje gooit of die dvd-serie die je erbij neemt als je toch net een boek bestelt op Bol.com. Hebben we enig idee waar ons geld naartoe gaat? Zouden we niet, als we ons iets meer bewust waren van onze uitgaven, tot na de feestdagen moeten wachten met kopen? Of tot het moment dat we ons salaris hebben ontvangen?

(2) “We geven geld uit zonder dat we erbijilstaan”, zegt Henriëtte Prast, hoogleraar persoonlijke financiële planning in Tilburg. “Naarmate we meer pinnen en minder contant betalen, zullen we steeds nonchalanter met geld omgaan”, voorspelt

ze. “Hoe virtueel ons geld, hoe minder het voor ons gevoel waard is en hoe gedachtelozer we het uitgeven.”
25 (3) Ze vergelijkt het met vroeger, toen de euro er nog niet was en de portemonnee tijdens een vakantie in Frankrijk gevuld was met francs. “Voor ons gevoel was dat speelgeld.
30 Dat gaven we heel gemakkelijk uit. De ontwikkelingen in het betalingsverkeer hebben effect op ons gedrag”, zegt ze. “Dat is voldoende aangetoond in wetenschappelijk
35 onderzoek. Zo blijkt bijvoorbeeld dat studenten meer snacks in de kantine kopen als ze pinnen dan wanneer ze contant betalen.”

(4) Het leidt ertoe dat veel mensen –
40 ruim 30 procent van de Nederlanders, volgens het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) – nauwelijks inzicht hebben in hun uitgavenpatroon. “Misschien zouden ze
45 dat wel willen, maar zolang ze kunnen rondkomen, vinden ze het niet belangrijk”, zegt Gabriëlla Bettonville van het Nibud. Als mensen een tijdje al hun uitgaven noteren, schrikken ze
50 vaak van de hoeveelheid geld die ze in een maand blijken te besteden aan koffie onderweg en broodjes in het bedrijfsrestaurant. Prast zegt hierover: “Maar het feit dat je je dat
55 realiseert, wil niet zeggen dat je het voortaan anders doet”. “Wij denken dat wat we weten maatgevend is voor ons gedrag. Maar zo zitten we niet in elkaar.”

60 (5) “Veel mensen die gemakkelijk geld uitgeven en achteraf geen idee hebben waar het gebleven is, zijn sterk gericht op de korte termijn”,

zegt Bettonville. “Of ze zijn gevoelig
65 voor verleidingen. Als je getriggerd
wordt door teksten als ‘Sale’ of ‘50
procent korting’, is de kans groot dat
je je geregeld afvraagt waar je geld
gebleven is. Je hebt de neiging
70 dingen te kopen die je niet nodig
hebt.” Het maakt uit of iemand als
kind heeft geleerd met geld om te
gaan. Bettonville: “Als je zakgeld
kreeg en als scholier een bijbaantje
75 had, kun je later beter met geld om-
gaan. Dan heb je al jong geoefend.
Met geld omgaan is ook een kwestie
van ervaring. Daarom zijn ouderen er
meestal beter in dan jongeren.”

80 **(6)** Piet-Jan Ottenhoff, verkoop-
manager bij een automatiserings-
bedrijf, en Hanneke van der Werf,
psychodiagnostisch medewerker bij
de geestelijke gezondheidszorg
85 (GGZ), zijn ouders van een stude-
rende tweeling van 20 jaar. Voor hen
geldt hetzelfde als voor een derde
van de Nederlandse huishoudens: ze
zouden best willen weten waar hun
90 geld blijft, maar ze vinden het niet
belangrijk genoeg om er werk van te
maken. “Toch redden we het altijd”,
zegt Van der Werf. “We doen een
beetje aan creatief boekhouden.
95 Soms schuiven we geld van de
spaarrekening naar de betaalreke-
ning en dat boeken we dan later weer
terug.”

100 **(7)** De laatste jaren kijken ze iets kri-
tischer naar hun uitgaven. Ottenhoff:

“We vergelijken zorgverzekeringen.
We zijn overgestapt. Ook checken
we abonnementen en de goede
doelen waaraan we automatisch geld
105 overmaken. Vroeger lieten we dat
klakkeloos doorgaan.” Van der Werf:
“Ik let meer op wat ik uitgeef aan
boodschappen. Sinds kort zit hier in
de buurt een Lidl en daar koop ik
110 steeds meer. Eerst alleen basisspul-
len, zoals toiletpapier en bronwater,
maar nu ook vaak groente en fruit.
Soms heb ik een kar vol boodschap-
pen en hoef ik maar 70 euro af te
115 rekenen. Het begint echt een sport te
worden.”

(8) “Veel mensen zijn iets meer gaan
oplettten”, zegt Bettonville. Uit onder-
zoek van het Nibud blijkt dat 70 pro-
120 cent van de huishoudens het
afgelopen jaar zuiniger is geworden.
Bij de huishoudens met een boven-
modaal inkomen is dat percentage
60. Sommige mensen snoeien dras-
125 tisch, anderen zoeken het in kleine
besparingen. Ze gaan minder gemak-
kelijk uit eten, doen boodschappen in
een goedkopere supermarkt of
nemen vaker brood mee naar hun
130 werk. Vaak zijn dat precies de dingen
waaraan ze voorheen gedachteloos
geld uitgaven. “Daarop kun je bijna
zonder pijn besparen”, zegt
Bettonville. “Dat moet ook wel, want
135 de koopkracht is de afgelopen jaren
steeds een beetje gedaald.”

*Naar een artikel van Wilma van Hoeflaken,
NRC Handelsblad, 25 en 26 januari 2014*

Tekst 4

- 1p 16 Op welke wijze wordt het onderwerp van de tekst in alinea 1 ingeleid?
- A door een conclusie te trekken
  - B door een pakkend verhaal weer te geven
  - C door een samenvatting van de tekst te geven
  - D door voor de tekst belangrijke vragen te stellen
- 1p 17 De alinea's 2 en 3 horen bij elkaar.
Welk kopje past het beste bij de alinea's 2 en 3 samen?
- A Afname van contant betalen
  - B Gemakkelijker uitgeven van virtueel geld
  - C Minder waard worden van geld
  - D Ontwikkelingen in het betalingsverkeer
- 1p 18 De alinea's 4 en 5 horen bij elkaar.
Welk kopje past het beste bij de alinea's 4 en 5 samen?
- A Gebrek aan inzicht
  - B Geschrokken door uitgaven
  - C Getriggerd door kortingen
  - D Gevoelig voor verleidingen
- 1p 19 “Ze vergelijkt het met vroeger (...)” (regel 25)
Welke vergelijking maakt Henriëtte Prast hier?
Ze geeft aan dat
- A Franse francs en virtueel geld beide als speelgeld gezien kunnen worden.
  - B in Frankrijk net als in Nederland te gemakkelijk geld uitgegeven wordt.
  - C mensen nu te gemakkelijk geld uitgeven net zoals vroeger.
  - D virtueel geld en buitenlands geld gemakkelijk uitgegeven worden.
- 2p 20 Gabriëlla Bettonville noemt in de tekst drie redenen waarom mensen nauwelijks een idee hebben waar hun geld aan uitgegeven wordt.
→ Noteer de drie redenen die Bettonville geeft.
- 1p 21 “Voor hen geldt hetzelfde als voor een derde van de Nederlandse huishoudens: ze zouden best willen weten waar hun geld blijft, maar ze vinden het niet belangrijk genoeg om er werk van te maken.”
(regels 86-92)
→ Citeer het zinsgedeelte uit de alinea's 3 tot en met 5 waarin hetzelfde wordt beweerd.

- 1p 22 In de alinea's 6 en 7 worden Piet-Jan Ottenhof en Hanneke van der Werf genoemd.
Welke uitspraak past het beste bij deze personen?
Ottenhoff en Van der Werf zijn voorbeelden van mensen
- A die behoren tot de huishoudens met een bovenmodaal inkomen en met name zijn gaan letten op kleine besparingen op hun uitgaven.
  - B die kritisch kijken naar hun uitgavenpatroon net als het merendeel van de Nederlanders.
  - C die net als een deel van de Nederlanders hun uitgaven niet heel belangrijk vinden, maar wel kritischer zijn gaan kijken naar hun uitgaven.
  - D die wat ouder zijn en daarom meer ervaring dan jongeren hebben in hoe ze met hun uitgaven om moeten gaan.
- 1p 23 Op welke wijze gebruikt de schrijfster de uitspraken van deskundigen in deze tekst?
- A Zij gebruikt ze om een verschijnsel te verklaren.
  - B Zij gebruikt ze vooral om haar eigen standpunt te onderbouwen.
  - C Zij laat merken het oneens te zijn met de uitspraken.
  - D Zij trekt de juistheid van de uitspraken in twijfel.
- 1p 24 Wat is het belangrijkste doel van de schrijfster met deze tekst?
De schrijfster wil de lezer
- A adviseren om meer inzicht te krijgen in zijn uitgavenpatroon.
  - B ervan overtuigen dat hij beter moet letten op zijn uitgaven.
  - C ervoor waarschuwen om niet te grote uitgaven te doen in deze tijd.
  - D informeren over hoe mensen met hun uitgaven omgaan.
- 1p 25 Hoe kun je de inhoud van alinea 8 het beste weergeven?
In alinea 8 wordt
- A een advies gegeven.
  - B een conclusie getrokken.
  - C een toekomstbeeld geschetst.
  - D een waarschuwing uitgesproken.
- 1p 26 Welke zin geeft het beste de hoofdgedachte van de tekst weer?
- A Er is een groep mensen die de neiging heeft dingen te kopen die niet echt nodig zijn en die groep wordt steeds groter.
  - B Er zijn mensen die hun geld te gemakkelijk uitgeven, maar die mensen kijken tegenwoordig wel wat kritischer naar hun uitgavenpatroon.
  - C Uit onderzoek blijkt dat mensen tegenwoordig kritischer kijken naar hun uitgavenpatroon dan vroeger het geval was.
  - D Uit onderzoek blijkt dat ouderen en mensen die als kind geleerd hebben met geld om te gaan, bewuster met hun geld omgaan.

Kijk wat een ander doet

(1) Een grote groep Nederlanders houdt zijn inkomsten en uitgaven niet of onvoldoende bij. Met een digitaal huishoudboekje kun je je inkomsten en uitgaven gemakkelijk bijhouden. Er zijn verschillende gratis uitvoeringen. Op wijzeringeldzaken.nl/handige-hulpmiddelen/huishoudboekjes staat een overzicht van ruim twintig populaire digitale huishoudboekjes met informatie over de mogelijkheden en het gebruiksgemak. Een van de gratis digitale huishoudboekjes is AFAS Personal van het Nibud, waarmee het mogelijk is bankrekeningen te downloaden en papieren bonnetjes te scannen.

(2) Vul je gegevens in op nibud.nl/persoonlijkbudgetadvies en zie wat mensen in vergelijkbare omstandigheden gemiddeld uitgeven aan verzekeringen, wonen, kleding, vakanties en boodschappen. Zulke overzichtjes kun je soms ook vinden bij de digitale huishoudboekjes van banken. Vaak zijn die nog gedetailleerder. Dan zie je bijvoorbeeld wat iemand van jouw leeftijd en opleidingsniveau die in dezelfde provincie woont, besteedt aan boodschappen.

- 1p 27 “Een grote groep Nederlanders houdt zijn inkomsten en uitgaven niet of onvoldoende bij.” (alinea 1)
→ Citeer een zin uit de alinea’s 1 tot en met 4 van de tekst ‘Enig idee wat die frappuccino’s kosten?’ waarin hetzelfde wordt beweerd.
- 1p 28 In de tekst ‘Kijk wat een ander doet’ wordt gesproken over verschillende soorten huishoudboekjes.
→ Leg uit wat het verschil is tussen de gratis digitale huishoudboekjes en de digitale huishoudboekjes van de banken.
Gebruik voor je antwoord niet meer dan 10 woorden.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.